

sciam, quam Xenophoram, aut Xenophanem, rerum naturam simpliciter explectas: nec enim satis, inquit, noverant homines peregrinationem animae, nec quibus illa oculis singula percipiant; sed persuasum habebant animae res ipsa peregrinandum esse, si de singularibus veris proloqui vellent. Albī etiam docet, quia sit peregrinatio illa animae, et separationē corpore, contemptio nimirum, quam à rebus abstracta corporeis ad veritatis cogitationem mens instituit. Multipliciter igitur mendacio obrita sunt, quae de Aristela Proconeso narrantur. Falsum est Aristeam Arimaspa scripsisse. Quae in Arimaspei scripta erant, gerra erant meræ et nugæ persolite. Quae in Arimaspei poetico more et sacra scriptura dicta fuerant, verperam exposita sunt. Quae de prisco Aristela, Cadmi genere, Apollinis et Cyrenes filio, dicta sunt, eorum pleraque Aristea Proconesio sunt adscripta. Atque hæc ipsa denique, quæ de veteri illo Aristelo legimus, poetarum signenta sunt et fabula. Quibus cognitio, quicquam erit tam supina stoliditatis, ut veteri huius nomen de Aristela redit ad vitam credulam alicui præbere velit?

7° Nihilò veriora sunt quæ de Cleomedes Astypalegno perhibentur. Ferunt eum pugilatu lecum quemdam interfecisse; verum cum ab Hellenadicis victorie præmio fraudatus esset, mentis impotens esse factum; idm revorsum deinde Astypaleam, introisse in Iuliarum ludum, in quo pueri complures instituebantur; convulsioque columna, quæ totius aedificii culmen sustinebat, labefecisse domum, et pueros oppressisse; tum permotos injuriā Astypaleenses hominem lapidibus esse insectatos; ipsum verò in Mineræ confugisse templum, et in arcam fortè illic reperitam sese conclusisse, cujus operculum aperire cum diu frustra tentasset cives, arcam refrigisse tandem, neq̄ intus Cleomedem vel vivum vel mortuum apparuisse, concultumque super eo portuō oraculum, jussisse ecclesia Cleomedi heroum postremo fieri. Unam hæc esse è commentis Græcorum fabulis, non Origenes modo adversus Celsum, sed Plutarchus quoque in Romano asseverat; qui et addit, non minoris esse teorodia terram coelo miscere, hæc est, fœnem hominem in deos referre, quam virtuti divinitatem detrachere. Lepidè quoque putidum figmentum deridet Oseanus apud Eusebium; ut taceam prodissie isthæc ex Samsonis historia.

8° Anili quoque de Hermotimo Clazomenio fabula jacatur, solitam ipsius animam corpore excedere, et longè dique evagari; qui in remotis locis fieret explorare, et in aequo reversam palam mutare; futurorum etiam insequi notitiam, diem erat extrahi corpus, et siccatates, terræ motus, aliasque calamitates predicere: quoad corpus animæ defectum, de licentiâ uxoris nacli ipsius inimici, sic tanquam mortuum crederant; redeunteque animam, nec lectum quo reperiretur habentem, nunquam postea reversuram evolasse; Clazomenios verò religiose factos sanum ipsi excitisse, quò mulieribus ingrodi nefas esset. Pro fabulâ merâ id habent Lucianus et Apollonius Dysco-

lus, quamvis etiam; ut de Tertulliano et Origeno sileam. Plinius verò Hermotimi corpus, non planè mortuum, sed renuante jacuisse tradidit.

9° Quod de diuturno illo Epimedeo Cretense somno memoratur, scimium est ex eburnea portâ. Narrant enim rus à p̄tre missura, cum meridiam astòs vitandi casûs occubasset de vitâ, et in antro recubasset, per annos plus quam quinquaginta sopitum jacuisse; ac tandem exspectatam rediisse domum, ignotosque omnes offendisse, ignotum ipsim omnibus, præterquam minori fratri, ex quo renue que gererentur notitiam hañuit; deinde verò intra tot dies senem esse factum, quot annos obdormiera; atque hinc porro maznam eius fuisse inter Græcos celebratam, et clarum diis esse habitum, ita ut post mortem sacrificiis ipsum Cretense, haud secus ac deum, prosequerentur. Magnam esse horum fabulositatem testem dabo Plinium, dabo et Diogenem Laertium, qui negare quosdam scribit dormisse ipsim tot annos, sed exspectantem rei herbarie diu vacasse; Maximum quoque Tyrium dabo, qui fabulam hæc ab Epimedeo confictam esse putat, ut vitam humanam diuturno somno similem esse doceret. Id tamen commentum cause fuisse puto, cur animam ad libitum emittisse et revocasse dictus sit ab Hesycho Mileasio et Suida. Quoniam Diogenes Laertius auctor est, id ipsum de se factûesse, sibique arrigasse.

10° At mulieri illi, quæ per septem, vel juxta alios, per triginta dies cum aëre, jacuisset, ad vitam revocata est, nihil præter naturam contigit. Hysteric morbo laborantes femine similis obnoxius sunt affectibus. Quòd si moridae parti medicamentis succurratur, spiritus redit, et revivisse videntur, quæ nec obierant. Plinius in eo capite, quò de his disserit quæ elati revixerunt, in eam quam dixi causam confer mulieris hujus casum, quæ obiisse credita, vitæ restituta est. Galenus in libris *peri tèn parabolòton tônno*, jacuisse quidem sit mulierem hæc *ἀπαλοδὸν καὶ ἀσπύρεον*, à mortuis verò hæc solo discrepantem, quod medicæ corporis partes aliquantum caloris retinere videbantur; et magnam inter medicos temporum illorum concertationem fuisse addit ex Heracleo, extinctam penitus fuisse; tum deinde ostendit mulierem nonnquam morbis uteri ita esse affectâ, ut vix à mortuis internosci possint. Cæterum Diogenes Laertius indicat mulierem illam Empedocles quæ sanitatem recepisse, unde et magnam hinc gloriam et medicæ titulum fuisse consecutum; rei autem historiam Pausanias Celso subinde narrasse Empedoclem, atque à Pausanias fuisse reflatam in literas. Multo post deinde librum super eodem argumento conscripsit Heracleides Ponticus.

11° Legitur apud Platonem libro decimo de Republicâ, Erem quemdam, genere Pamphytium, Harmonii filium (perperam enim legitur vulgò, *ὧρὴ τῶν Ἀρμονίου*, cum legi debeat, *τῶν Ἀρμονίου*, hoc est, *Eriz*, qui Harmonii filius fuit, ut ex Platarchi Symposiacis, et ex Aeneæ Gazæ Theophrasto cognoscitur), cùm in bello cecidisset, et post decem dies cum aliis cadaveribus jam tabefactis fuisse sublatum, corpore integro

CAPIT CXLIH.

JESU HOMINES PECCATIS ABSOLVIT.

Gen. c. 3, v. 15: Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius; ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo illius.

Isa. c. 1, v. 18: Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabitur; et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.

Isa. c. 4, v. 5, 4: Et erit: Omnis qui reliquus fuerit in Sion, et residuus in Jerusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vitâ in Jerusalem; si abierit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus in spiritu judicii, et spiritu ardoris.

Isa. c. 23, v. 7: Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, et telam quam orditus est super omnes nationes. Præcipitabit mortem in scripturam, et auferet Dominus Deus lacryam ab omni facie, et approprium populi sui auferet de universâ terrâ, quia Dominus locutus est.

Isa. c. 27, v. 9: Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Jacob; et iste omnis fructus, ut auferatur peccatum ejus, cum posuerit omnes lapides altaris, sicut lapides cineris alios, non stabunt lucis et delubra.

Isa. c. 42, v. 6: Ego Dominus vocavi te in justitiam, et apprehendi manum tuam, et servavi te. Et dedi te in foedus populi, in lucem gentium, ut aperires oculos caecorum, et educeres de conclusionibus vincinum, de domo carceris sedentes in tenebris.

Isa. c. 45, v. 24, 25: Verumtamen servire me fecerit in peccatis tuis; præbuitis mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ego sum, ego sum ipse, quæ deo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor.

Isa. c. 44, v. 22: Delevi ut nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua.

Isa. c. 49, v. 8, 9: Hæc dicit Dominus: In tempore placito exaudivi te, et in die salutis audivi te; et servavi te, et dedi te in foedus populi, ut suscitares terram, et possideres hereditates dissipatas, ut dices his qui vincti sunt: Ego; et his qui in tenebris: Revelabimini.

Isa. c. 52, v. 15: Iste asperget gentes multas.

Isa. c. 55, v. 11: In scientiâ suâ justificabit ipse justus servus meus multos.

Isa. c. 61, v. 1 et seq.: Spiritus Domini super me, et quod audivit Dominus me; ad ammittendum mansueti misit me, ut meder contritis corde, et predicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem; ut predicarem annum placabilem Domino, et diem ultionis Deo nostro.

Jerem. c. 51, v. 51 et seq.: Ecce dies venient, dicit Dominus, et frigram domui Israel et domui Juda foedus novum... omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum, ai Dominus, quia propitiator iniquitatis eorum, et peccati eorum non memorabor amplius.

Jerem. c. 55, v. 6 et seq.: Ecce ego obducam eis citraicem. et sanitatem, et curabo eos, et revelabo illis

esse reperitum. Post huiusmodi deinde rogo impositum revivisse, et quæ sibi visa essent apud inferos commemorasse. Quid ex hæc narratione colligi possit, facile perspiciat qui totam peregerit, adæo profana vanitas plena est. Sirenes illic, et Parcæ Necessitatis illas reperias, aliasque similia mythologorum deliria. Itaque Plato, quidquid hujus est, *mythum* et *apologum* appellat. A multis irrisum hæc historiam dolebat Cicero, ut refert Macrobius, qui à Platone hoc omnino confictum non pronuntiavit, sed innuit visum fuisse Erem vitam effundere, dominamque recipere, quam reverè non amiserat. Auctor est etiam Augustinus, sub finem operis de Civitate Dei, lib. 22, cap. 28, hæc Platoni historiam sic tetigisse Tullium in libro de Republicâ, *ut eum fuisse potius, quàm quòd id verum esset, affirmet dicere voluisse.* Nec dubitat Plutarchus fabulam eam appellare, unde allegoricus sensus sit expromendus; Erem enim, Harmonii filium, de animorum statu disserentem fuisse introductum, ut docerentur animos secundam Harmoniam generari, et adjungit corporibus, à quibus digressos in aërem se conferre, ut denot nascerentur.

12° Quam verò pœllam ad vitam revocare visus est Apollonius Tyaneus, cam animi passam esse deliquium, extinctam penitus non fuisse, ipse rei narrator satis indicat Philostratus: *ἐξήρασε ἔβλαστ*, inquit, *ὀψίσε* videbatur. Deinde: Puellam excivit ex hæc morte quam videbatur optetisse. Tum subnectit: *Σίτε σεῖνθλῖον ἀνίμῃ ἐν ἐὴ* reperit, quæ medicos latuerit (sunt enim tunc exiguam rorem de celo cecidisse, illam verò halitum oro emittisse), *sive animam extinctam revoverit et recreaverit, difficultis est rei cognitio, non mihi solum, sed et his qui aderant.* Adde fictitium hoc portentum ex veris Christi Jesu miraculis esse confictum, cum Jairo archisynagoga filiam, et viduæ Naimitæ filium ad vitam redire jussit. Ut autem veritas eundo signenta acquirunt, quod ab hesitante et incerto Philostrato fuerat proditum, id confidenter Vopiscus asseveravit. Verum vel coetaneorum, vel proximè sequentis ætatis scriptorum nullus tantum meminit miraculi; quibus tamen non prodigia solum, sed insolitos etiam quoslibet eventus superstitiosè colligere mos est. Legatur Eusebii libellus adversus Hieroclem, in quo fabulam hæc, ut alias Philostrati pleraque, argumentis obrivit. Plures superiorum istarum consuetudines profertur historio, sed ferè commentitias ac falsas; quod aperte prædicat Plinius, apertius etiam Plutarchus, cum vanitatem patefecit factus illius Romanorum opinio, quam de Romuli raptu in caelum tenerè susceperunt.

Demus tamen vitam recepisse plerosque, quod et sapiens factum esse sacre nos Litteræ docent, nihil hæc certè ad Christum Jesum, qui ita revixit, ut jam amplius mori non sit obnoxius; alii verò ita morte exempti sunt ut vitam iterum amiserint. Undè in Irri-tum cadunt, quæcumque inde adversus reditum Christi ad vitam Celsus procedit.

deprecationem pacis et veritatis; et convertam conversionem Juda, et conversionem Jerusalem; edificabo eos sicut à principio, et emundabo illos ab omni iniquitate sua, in qua peccaverunt mihi, et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi, et spreverunt me.

Ierem. c. 30, v. 20: In diebus illis, et in tempore illo, ait Dominus, quaeretur iniquitas Israel, et non erit; et peccatum Juda, et non invenietur, quoniam propitius ero eis quos reliquero.

Ezech. c. 11, v. 17 et seq: Hæc dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis, et adunabo de terris in quibus dispersi estis, daboque vobis humum Israel: et ingredietur illuc, et auferent omnes offensiones, cunctasque abominaciones ejus de illâ. Et dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum, et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulet, et judicia mea custodiant, faciantque ea, et sint mihi in populum, et ego sint eis in Deum.

Ezech. c. 36, v. 25 et seq: Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri, et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri, et faciam ut in præceptis meis ambuletis, et judicia mea custodiatis, et operemini.

Dan. c. 9, v. 24: Septuaginta hebdomades abbreviatae sunt super populum tuum, et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prevaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur iustitia sempiterna, et impleatur visio, et propheta, et ungetur Sanctus sanctorum.

Mich. c. 7, v. 18 et seq: Quis Deus similis tui, qui auferis iniquitatem, et transis peccatum reliquiarum hereditatis tuae? Non immittet ultra furorem suum, quoniam volens misericordiam est. Revertetur et miserabitur nostri; deponet iniquitates nostras, et projiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem Jacob, misericordiam Abraham; qui jurasti patribus nostris à diebus antiquis.

Zach. c. 5, v. 8, 9: Ecce enim adducam servum meum Orientem, quia ecce lapis quem dedi coram Jezu; super lapidem unum septem oculi sunt; ecce ego carlabo sculpturam ejus, ait Dominus exercituum, et auferam iniquitatem terræ illius in die una.

Zach. c. 13, v. 1: In die illâ erit fons patens domui David, et habitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris et menstruatæ.

Math. c. 9, v. 2 et seq: Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralitico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se: Hic blasphemet. Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quia est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua, an dicere: Surge et ambula? Ut autem scitis quia Filius hominis habet potestatem in terrâ dimittendi peccata, uno aut paralitico: Surge, tolle lectum tuum, et vade

in domum tuam. Et surrexit, et abiit in domum suam. Et Marc. 2, v. 1 et seq. Luc. c. 5, v. 18 et seq.

Math. c. 9, v. 10 et seq: Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes discumbant cum Jezu et discipulis ejus. Et videntes Pharisæi dicebant discipulis ejus: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat Magister vester? At Jesus audiens ait: Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Evanes autem discite quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium; non enim veni vocare justos, sed peccatores. Et Marc. c. 2, v. 15 et seq. Luc. c. 5, v. 29 et seq.

Math. c. 16, v. 19: Et tibi dabo claves regni caelorum, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis. Et c. 18, v. 18.

Math. c. 26, v. 27, 28: Et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes; Hic est enim sanguis novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et Marc. c. 14, v. 24. Luc. c. 22, v. 20, et 1 Cor. c. 11, v. 25 et seq.

Luc. c. 4, v. 16 et seq: Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, et intravit secundum consuetudinem suam die sabbati in Synagogam, et surrexit legere. Et traditus est illi liber Isaie prophetae. Et ut revolvit librum, invenit locum, ubi scriptum erat: Spiritus Domini super me, propter quod unxit me; evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, predicare captivos remissionem, et cæcis vium, dimittere contractos in remissionem, predicare animum Domini acceptum, et diem retributionis... Caput autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.

Luc. c. 7, v. 44 et seq: Et conversus ad mulierem dixit Simoni: Vides hanc mulierem?... Remittuntur et peccata multa, quoniam dilexit multum... Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. Et coperunt qui simul accumbebant dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?

Luc. c. 24, v. 45 et seq: Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere à mortuis tertiâ die, et predicari in nomine ejus per universam gentem, et remissionem peccatorum in omnes gentes.

Joan. c. 20, v. 22, 23: Hæc cum dixisset, insuflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum; et quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.

Act. c. 5, v. 50, 51: Deus patrum nostrorum suscitavit Jesum, quem vos interemisistis, suspendentes in ligno. Hunc Christum et Salvatorem exaltavit Deus dexterâ suâ, ad dandum pœnitentiam Israeli, et remissionem peccatorum.

Act. c. 10, v. 45: Iniuc omnes Prophetae testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes qui credant in eum.

Act. c. 15, v. 58, 59: Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annun-

tiatur, et ab omnibus quibus non potuistis in lege Moysi justificari, in hoc omnis qui credit, justificatur.

Act. c. 26, v. 15 et seq: Ego sum Jesus, quem tu persequeris. Sed exurge, et sta super pedes tuos; ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum et testem eorum quæ vidisti, et eorum quibus apparebo tibi, eripiens te de populo et gentibus, in quas nunc ego mitto te, aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem; et de potestate Satanæ ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem inter sanctos per fidem quæ est in me.

Rom. c. 5, v. 24 et seq: Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jezu, quem proposuit Deus propitiationem, per fidem, in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentiam delictorum, in sustentatione Dei, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore, ut sit ipse justus, et justificans eum qui est ex fide Jesu Christi.

Rom. c. 4, v. 24, 25: Qui suscitavit Jesum Christum Dominum nostrum à mortuis, qui traditus est prope delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram.

Rom. c. 5, v. 9 et seq: Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius sancti erimus ab ira per ipsum... Sed nos sicut delictum, ita et donum; si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, et donum in gratiâ unius hominis Jesu Christi in plures abundavit... Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiæ, et donationis, et justitiæ accipientes, in vitâ regnabunt per unum Jesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obedientiam justus constituitur multi. Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, exsuperavit gratia; ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum.

Rom. c. 7, v. 6: Nunc autem soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur.

Rom. c. 11, v. 25 et seq: Noto enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc (ut non sitis vobis ipsis sapientes), quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fuerit. Scit scriptum est: Veniet in Sion, qui eripiat et avertat impietatem à Jacob. Et hoc illis à me testamentum, cum abstulero peccata eorum.

1 Cor. c. 6, v. 11: Et hæc quidem fuisistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi.

1 Cor. c. 15, v. 3: Quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas.

Gal. c. 2, v. 16: Sciens autem quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi, et nos in Christo Jezu credimus, ut justificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis.

Eph. c. 1, v. 7: In quo habemus redemptionem pro sanguine ejus, remissionem peccatorum, secundum divitias gratiæ ejus, quæ superabundavit in nobis. Et Col. c. 1, v. 14.

Col. c. 2, v. 15, 14: Et vos cum mortui essetis in delictis, et præparati carnis vestre, convulsistis cum illo donans vobis omnia delicta; delens quod adhaerens nobis erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, et expositionem principatus et potestates, traducit confidentem, patiam triumphans illos in semetipso.

Tit. c. 2, v. 15, 14: Expectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mandaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.

Heb. c. 1, v. 3: Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedebat à dextera maiestatis in excelis.

Heb. c. 2, v. 17, 18: Undè debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et fidelis pontifex ad Deum, ut repræstaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse et tentatus, potens est et eis qui tentantur auxiliari.

Heb. c. 7, v. 25: Undè et salutare in perpetuum potest accedere per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis.

Heb. c. 8, v. 8 et seq: Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus, et consummabo super domum Israel, et super domum Juda testamentum novum.... Omnes scient me à minore usque ad majorem eorum, quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum jam non memorabor.

Heb. c. 9, v. 15 et seq: Si enim sanguis hircorum et taurorum, et cinis vitulae aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immolationem Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi?.... Nunc autem semel in constitutione secularium, ad destinationem peccati, per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium, sic et Christus semel oblatus est ad multorum excharianda peccata.

Heb. c. 10, v. 10 et seq: In quâ voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel. Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et easdem sæpè offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: hic autem unum pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum semel in dextera Dei..... Unde enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos..... Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu Sanctuarum, in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam, et viventes per velamen, id est carnis suam, et sacerdotem magnum super domum Dei, accedamus cum vero corde, in plenitudine fidei.... Irritam scilicet faciens legem Moysi, sine ulla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur; quomodo magis putatis dete-

riora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est?

Hebr. c. 15, v. 12: Propter quod et Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est.

1 Petr. c. 1, v. 2: Secundum praesentiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam, et aspersionem sanguinis Jesu Christi.

1 Thren. c. 4, v. 20: Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris; cui diximus: In umbra tua vivemus in gentibus.

Joan. c. 1, v. 7, 9: Sanguis Jesu Christi, filii ejus, emundat nos ab omni peccato.... Si confitemur peccata nostra, fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate.

1 Joan. c. 2, v. 1, 2, 12: Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris tantum tantum, sed etiam pro totius mundi... Scribo vobis, filiioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus.

1 Joan. c. 4, v. 10: In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

Apoc. c. 1, v. 5: Et tu Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regnum terrae, qui delecit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.

In primo testimonio, quod è tertio Genesios capite de promptum est, à Vulgatà recessimus, quae sic habet: Inimicitias ponam inter te, et mulierem; et semen tuum, et semen illius; ipsa conteret caput tuum. Nos veritatem: et ipsum conteret caput tuum, ut intelligatur, Semen, hebraicè 277, quod cum sui generis masculini, sequitur 277, masculini item generis. Auctores sequimur Ireneum, et Cyprianum, et Onkelon. Nonnulli quoque Vulgatè editionis codices manuscripti habent ipse, ut in variis lectionibus adnotarunt Lovanenses theologi. Sic Septuaginta reddiderunt 277, licet praecedat 277, semen, ratione nimirum habità significati, non significantis. Quamquam Vulgata interpretatio sua defensione non caret, quae peii potest ex Belarmino, de verb. Heb., lib. 2, cap. 12, aliisque eruditis scriptoribus. Frustrâ autem in dubium vocata est hebraicâ exemplaris fides, quam samaritanicam confirmat, hisdem expressis elementis.

CAPUT CXLV.

JESUS PECCATA HOMINUM IPSE PORTAVIT.

Isa. c. 53, v. 4 et seq.: Verè languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit, et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussimus à Deo, et humilitatum, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras; alitrus est propter scelera nostra, discipulum pacis nostrae super eum, et flosere ejus sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus; unusquisque in viam suam declinavit,

et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrarum... propter scelera populi mei percussus eum.... Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum.... in scientiâ suâ justificabit ipse justus servus meus multos, et iniquitates eorum ipse portabit. Idò desperant et plurimos, et sortium dividit et spolia, pro eo quòd tradidit in mortem animam suam, et cum secleratis reputatus est; et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoriis rogavit.

1 Thren. c. 4, v. 20: Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris; cui diximus: In umbra tua vivemus in gentibus.

Joan. c. 1, v. 29: Alterâ die vidit Joannes Jesum venientem ad se, et ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.

2 Cor. c. 5, v. 21: Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.

Gal. c. 3, v. 13: Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum; quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno.

1 Petr. c. 2, v. 24: Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiae vivamus, ejus flore sanati esitis.

1 Joan. c. 3, v. 5: Et scitis quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret, et peccatum in eo non est.

Hominum noxas laturn Messiam Judaei nobiscum sentiunt. Testis R. Samuel in libro Sanctorum; testis et R. Abraham Schalom; quocirca Messias Judaeis dicitur, vir expiationis, ut habetur in Midrasch Schir hasschirim.

CAPUT CXLV.

JESUS HOMINES SANGUINE SUO REDEDIT.

Gen. c. 49, v. 11: Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine usee pallium suum.

Job. c. 19, v. 25: Scio enim quòd redemptor meus vivit, et in novissimo die de terrâ surrecturus sum.

Psalm. 15, v. 7: Quis dabit ex Sion salutem Israel? cum averterit Dominus captivitatem plebis suae, exultabit Jacob, et laetabitur Israel.

Psalm. 55, v. 25: Redimet Dominus animas serorum suorum, et non delinquent omnes qui sperant in eo.

Psalm. 106, v. 2 et seq.: Dixerunt qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimicorum... Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos, et educit eos de tenebris et umbra mortis, et vincula eorum dirupit.... Misit Verbum suum, et sanavit eos, et eripuit eos de interitibus eorum.

Psalm. 140, v. 9: Redemptionem misit populo tuo, mandavit in aeternum testamentum suum.

Psalm. 129, v. 7, 8: Quin apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio; et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus.

Isa. c. 42, v. 6, 7: Ego Dominus vocavi te in iustitiâ, et apprehendi manum, et servavi te, et dedit te in

scelus populi, in lucem gentium, ut aperires oculos caecorum, et educeres de conclusione vincum, de domo caecarum sedentes in tenebris.

Isa. c. 45, v. 1: Et nunc hæc dicit Dominus creans te, Jacob, et formans te, Israel: Noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine tuo; meus es tu.

Isa. c. 45, v. 22, 23: Delevi ut invidiam iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua; revertere ad me, quoniam redemi te. Laudate, caeli, quoniam misericordiam fecit Dominus, jubilate, extrema terra; resonate, montes, laudationem, saltus et omne lignum ejus; quoniam redemit Dominus Jacob, et Israel gloriabitur.

Isa. c. 45, v. 17: Israel salvatus est in Domino salute aeterna.

Isa. c. 49, v. 7 et seq.: Hæc dicit Dominus redemptor in Israel; sanctus ejus ad contemptibilem animam, ad soluminatem gentem, ad servum dominorum... Hæc dicit Dominus: In tempore placido exaudivi te, et in die salutis audivi vocem tuam, et servavi te, et dedi te in scelus populi, ut susceles terram, et possideres hereditates dissipatas; ut diceris his qui vincti sunt: Exite, et his qui in tenebris: Revelamini... Et sciet omnis caro, quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Jacob.

Isa. c. 50, v. 1, 2: Ecce in iniquitatibus vestris vendisti es, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram; quia veni, et non erat vir; vocavi, et non erit qui audiret. Numquid abbreviavi et parvula facta est manus mea, ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum?

Isa. c. 52, v. 1 et seq.: Consurge, consurge, induere fortitudine tua, Sion; induere vestimenta gloriæ tuæ, Jerusalem, civitas Sancti: quia non adificet ultra, ut pertransseat per te incircumcisus et immundus. Excute de pulvere, consurge, sede, Jerusalem; solve vincula collis tui, captiva filia Sion; quia hæc dicit Dominus: Gratis venundati es, et sine argento redimenitini.

Isa. c. 59, v. 19 et seq.: Et timeant qui ab occidente nomen Domini; et qui ab ortu solis gloriam ejus; cum venerit quasi fulgur violentus, quem spiritus Domini cogit, et venerit Sion redemptor, et eis qui redempti ab iniquitate in Jacob, dicit Dominus. Hoc scelus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus qui est in te, et verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui, et de ore seminis tui, dicit Dominus, à modo et usque in sempiternum.

Isa. c. 65, v. 11, et seq.: Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosrà; iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suae? Ego qui loquor iustitiam, et propugnator sum ad salvandum.... Dies enim ultionis in corde meo; omnis redemptio mea veniit.... Et dicit: Verumtanen populus meus est, filii non negantes, et factus est eis salvator. In omni tribulatione eorum non est tribulatus, et Angelus factus ejus salvavit eos: in dilectione sua, et in indulgentiâ sua ipse redemit eos; et portavit eos, et elevavit eos cunctis diebus seculi... Tu enim pater noster, et Abraham nocivus nos, et Israel ignoravit nos; tu Domine, pater noster, redemptor noster, à seculo nomen tuum.

Jerem. c. 51, v. 10, 11: Audite verbum Domini,

gentes, et annuntiate in insulis quæ procul sunt, et dicit: Qui dispersit Israel, congregabit eum, et custodiet eum, sicut pastor gregem suum. Redemti enim Dominus Jacob, et liberati eum de manu potentioris.

Zach. c. 9, v. 11: Tu quoque in sanguine testamenti emisisti vinetos tuos de lacu, in quo non est aqua.

Math. c. 20, v. 28: Sicut Filius hominis non veni ministrari, sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis. Et Marc. c. 10, v. 45.

Math. c. 26, v. 28: Hic est enim sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Et Marc. c. 14, v. 24. Luc. c. 22, v. 20 et 1 Cor. c. 11, v. 25 et seq.

Luc. c. 4, v. 18: Benedictus Dominus Deus Israel quia visitavit, et fecit redemptionem plebis suae, et erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui. Sicut locus est per os Sanctorum, qui à seculo sunt Prophetarum ejus. Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui sancti. Jusjurandum quod juravit à Abraham patrem nostrum, daturum se nobis: ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi.

Luc. c. 24, v. 21: Nos autem sperabamus quia ipse esset redemptor Israel.

Joan. c. 6, v. 54 et seq.: Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen, dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam; et ego resuscitabo eum in novissimo die. Caro enim mea verè est cibus, et sanguis meus verè est potus; qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo.

Joan. c. 8, v. 51 et seq.: Dicit ergo Jesus ad eos qui crediturunt ei Judæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, et cognoscetis veritatem, et tertius liberabit vos. Responderunt ei: Semen Abraham sumus et namin servimus iniquam; quomòdò in dicis: Liberi eritis? Respondit eis Jesus: Amen, amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, servus est peccati; servus autem non manet in domo in aeternum; filius autem manet in aeternum. Si ergo vos Filius liberaverit, verè liberi eritis.

Joan. c. 12, v. 32: Et ego si exaltatus fuero à terrâ, omnia traham ad meipsum.

Act. c. 20, v. 28: Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivisti sanguine suo.

Rom. c. 5, v. 24 et seq.: Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem precedentium delictorum, in sustentatione Dei, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore; ut sit ipse justus, et justificans cum qui est ex fide Jesu Christi.

Rom. c. 5, v. 9: Christus pro nobis mortuus est: multò igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsam.

1 Cor. c. 4, v. 30: *Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, et iustitia, et justificatio, et redemptio.*

1 Cor. c. 7, v. 22, 25: *Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini; similiter qui liber vocatus est, servus est Christi; Pretio empti estis; nolite fieri servi hominum.*

Gal. c. 1, v. 5, 4: *Gratia vobis et pax à Deo Patre, et Domino nostro Jesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de presenti saeculo nequam.*

Gal. c. 3, v. 15: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum; quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno.*

Gal. c. 4, v. 4, 5: *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.*

Eph. c. 1, v. 7: *In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum, secundum divitias gratiae ejus, quae superabundant in nobis, in omni sapientia et prudentia.*

Eph. c. 2, v. 15: *Nunc autem in Christo Jesu, vos qui aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi.*

Col. c. 1, v. 14 et seq.: *In quo habemus redemptionem pro sanguine ejus, remissionem peccatorum... quia in ipso conceptum omnem plenitudinem inhabitare, et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sine qua in terris, sine qua in caelis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati, et inimici sensu in operibus malis; nunc autem reconciliastis in corpore carnis ejus pro mortem exhibere vos sanctos et immaculatos, et irreprehensibiles coram ipso.*

1 Tim. c. 1, v. 5, 6: *Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Jesus; qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.*

Tit. c. 2, c. 12, 14: *Expectantes beatam spem, et adventum gloriae magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis; ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonarum operum.*

Hebr. c. 2, v. 14, 15: *Ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est, diabolum, et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servuti.*

Hebr. c. 9, v. 11 et seq.: *Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum, non manu factum, id est, non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed pro proprio sanguine, introivit semel in Sancta, aeterna redemptione invenit.... Et ideo novi Testamenti mediator est, ut mortis intercedente, in redemptionem eorum per expiationem, quae erant sub priori Testamento, re-promissionem acciperent qui vocati sunt aeternae hereditatis.*

1 Petr. c. 1, v. 18, 19: *Scientes quod non corruptibilebus auro vel argento redempti estis de vana vestra*

conversatione paternam traditionis, sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati Christi.

Apoc. c. 3, v. 9: *Et cantabunt canticum novum dicentes: Dignus es, Domine, accipere librum, et aperire signacula ejus, quoniam occisus es, et redemistis nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, et lingua et populo, et natione.*

Apoc. c. 7, v. 14: *Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni.*

Apoc. c. 23, v. 14: *Beati qui lavant stolas suas in sanguine Agni, ut sit potestas eorum in ligno vitae, et per portas intrent in civitatem.*

Evicimus suprà signatum esse Christum eà predicatione Zachariae, quae habetur non capitis commate undecimo. Alloquitur Deus filium Sion, quae typus est Ecclesiae Christi. Fœdus autem icè Ecclesia cum Deo per sanguinem Christi, cujus beneficium libertatem sunt adepti, qui diaboli, inferorum, ac peccati vinculis obstructi tenebantur. Porro pro eo quod habet Vulgatus interpres, *Emisit; Septuaginta, ἀπέστειλες*, in hebraico exemplari legitur, *emisit*; apud Jonathanem, *redemi*, quod pro futuro sumendum est, *emittam, redimam*; ita ut totius pericopes sit intellectus: *Ad te verò quod pertinet, o Ecclesia, propter fœdus quod tecum per Filii mei sanguinem contraxim, genatos tuos inferorum, demonum ac peccatorum vinculis oppressos captivitate eximam. Messiam hic notari sciunt Thalmudista, et R. Selomoh Jarchi. Hunc autem laboribus, penisque attritum, nobis felicitatem promeriturum traditur in Siphre. Sciscunt præterea Thalmudista in libro Joma nonnisi effuso sanguine peccata iri condonantur; etiam proximo probatum est per Christum nos solum iri peccatis; undè sequitur per Christi sanguinem homines veniam peccatorum esse adepturos. Atqui nota quoque hæc in Jesum pulchrè convenit, qui et morti proximus sanguinem suum dixit pro multis effusum iri in remissionem peccatorum, et idem jam discipulos suos futurum præmonuerat. Quæ cum ita sint patet nihil hic videre eos qui aliorum predictionem Zachariae convertunt, puta Jonathanem ejusque sequacem Grodium, qui Agnum Paschaem, et agpticam servitutum, et aridos Arabiae campos, auctorem Prologi Echa Rababahi, qui circumsionem, aut eos denique qui captivitatem babilonicam testimonio hoc notari putant.*

CAPUT CXLVI.

BAPTISMUM JESUS INSTITUIT.

Psal. c. 50, v. 9: *Lavabis me et super niveam dealbabor.*

Isa. c. 1, v. 16: *Lavamina, mundi estote, auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis.*

Isa. c. 12, v. 3: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris; et dicetis in die illa: Confitemini Domino, et invocato nomen ejus.*

Isa. c. 52, v. 15: *Iste asperget gentes multas; sursum josaum continebant reos os suum.*

Ezech. c. 56, v. 25 et seq.: *Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab omnibus idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri.*

Ezech. c. 47, v. 8 et seq.: *Et cit ad me: Aqua ista, quæ egredietur ad tumulos sabuli orientalis, et descendunt ad plana deserti, introibunt mare, et exibunt, et sanabuntur aqua. Et omnis anima vivens quæ serpiti, quocumquæ venerit torrens, vivet; et erunt pisces multi satis, postquam venerit illæ aque istæ et sanabuntur, et vivent omnia ad quæ venerit torrens. Et stabunt super illas piscatores, ad Engaddi usque ad Engalim siccatio sagenarum erit; plurimæ species erunt piscium ejus, sicut pisces maris magni, multitudinis nimia.*

Zach. c. 15, v. 1: *In die illa erit fons patens domui David, et habitantibus Jerusalem, in abluentionem peccatoris et menstruat.*

Zach. c. 14, v. 8: *Et erit in die illa: Exibunt aquæ rivæ de Jerusalem; medium earum ad mare orientale, et medium earum ad mare novissimum, in astatet et in hieme erunt. Et erit Dominus rex super omnem terram; in die illa erit Dominus unus, et erit nomen ejus unum.*

Matth. c. 5, v. 41: *Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiam; qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calcamenta portare; ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et igni. Et Marc. c. 1, v. 7, 8. Luc. c. 3, v. 16. Joan. c. 1, v. 33. Act. c. 12, v. 16.*

Matth. c. 28, v. 18, 19: *Et accedens Jesus locutus est eis dicens: Dato est michi omnis potestas in caelo et in terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.*

Marc. c. 16, v. 15, 16: *Et dixit eis: Euntes in mundum universum predicatote Evangelium omni creature; qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit.*

Act. c. 2, v. 58, 41: *Petrus verò ad illos: Penitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum.... Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt.*

Act. c. 8, v. 12 et seq.: *Cum verò credidissent Philippo evangelizatam de regno Dei, in nomine Jesu Christi baptizabantur viri ac mulieres. Tunc Simon et ipse creditit, et cum baptizatus esset, adhaerebat Philippo.... Cum autem audissent Apostoli qui erant Jerosolymis, quòd recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem. Qui cum venissent, oraverunt pro impiis, ut acciperent Spiritum sanctum; nondam enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Et Act. c. 16, v. 45, 55; et et c. 18, v. 8.*

Act. c. 8, v. 55 et seq.: *Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens à Scriptura istà evangelizavit illi Jesum. Et dum trent per viam, venerunt ad quandam aquam, et ait eumichus: Ecce aqua; quid prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo Filium Dei esse Je-*

sum Christum. Et jussit stare currum, et descenderunt utrumque in aquam, Philippus et eumichus, et baptizavit eum.

Act. c. 9, v. 18: *Et confestim ceciderunt ab oculis tanquam squame, et riuum recepit, et surgens baptizatus est. Et Act. c. 22, v. 16.*

Act. c. 10, v. 47, 48: *Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizetur hæi, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut et nos? et iussit eos baptizari in nomine Domini Jesu Christi.*

Act. c. 19, v. 3 et seq.: *Ille vero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Joannis baptisate. Dixit autem Paulus: Joannes baptizavit baptismum penitentiae, dicens: In eum qui venturus esset post ipsum, ut crederet, hoc est, in Jesum. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Jesu.*

Rom. c. 6, v. 3, 4: *An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? consequenti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus.*

1 Cor. c. 1, v. 15 et seq.: *Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? Gratias ago Deo, quòd neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum et Caïum: ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. Baptizavi autem et Stephanum domum. Ceterum nescio si quem alium baptizaverim; non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizari.*

1 Cor. c. 6, v. 11: *Et hæc quidem fecistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.*

Gal. c. 5, v. 27: *Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.*

Eph. c. 3, v. 5: *Unus Dominus, una fides, unum baptismum.*

Eph. c. 5, v. 25 et seq.: *Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans lacuore aquae in verbo vitae, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata.*

Col. c. 2, v. 12: *Consepulti ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum à mortuis.*

Tit. c. 5, v. 5: *Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti.*

Hebr. c. 10, v. 22: *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia malâ, et abluti corpus aquâ mundâ.*

1 Petr. c. 5, v. 20, 21: *Oculo animæ salva facta sunt per aquam; quod et vos nunc simili forma salvos fecit baptismum; non carnis depositio sordium, sed conscientie bonæ; interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi.*

CAPUT CXLVII.

JESUS ASCENDIT IN COELEM.

Psal. 25, v. 7 et seq.: *Attollite portas, principes, vestras, et elevamina, portæ æternales, et introitit rex*

gloria. Quis est iste rex gloria? Dominus fortis et potens; Dominus potens in prelio. Attollite portas, principes, vestras, et elevavim, porta aeternales, et introibit rex gloria. Quis est iste rex gloria? Dominus virtutum; ipse est rex gloria.

Psalm. 46, v. 6 et seq.: Ascendit Deus in jubilo, et Dominus in voce tubæ..... Regnabit Deus super gentes; Deus sedet super sedem sanctam suam.

Psalm. 67, v. 5 et seq.: Cantate Deo; psalmum dicite nomini ejus: iter facite ei qui ascendit super occasum; Dominus nomen illi..... Ascendisti in altum, cepisti captivitatem, accepisti dona in hominibus..... Regnat terra, cantate Deo; psallite Domino, psallite Deo, qui ascendit super caelum caeli ad Orientem. Ecce dabit voci suæ vocem virtutis; date gloriam Deo super Israel; magnificentia ejus, et virtus ejus in nubibus.

Prov. c. 50, v. 4: Quis ascendit in caelum, atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligavit aquas quasi in vestimento? quis saccavit omnes terrae? quod est nomen ejus, et quod nomen filii ejus, si nosset?

Isa. c. 62, v. 15: Ecce intelliget servus meus, exaltabitur, et elevabitur, et sublimis erit validè.

Dan. c. 7, v. 15, 14: Aspicietiam ergo in visione noctis, et ecce cum nubibus caeli, quasi Filius hominis veniebat, et usque ad Antiquum dierum pervenit, et in conspectu ejus obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum; et omnes populi, tribus, et linguae ipsi servient; potestas ejus, potestas aeterna quae non auferatur; et regnum ejus quod non corrumpetur.

Zach. c. 14, v. 4: Et stabunt pedes ejus in die illa super montem Olivetum, qui est contra Jerusalem.

Marc. c. 16, v. 19: Et Dominus quidem Jesus, postquam locutus est eis, assumptus est in caelum. Et Luc. c. 24, v. 51.

Joan. c. 5, v. 15: Et nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo, Filius hominis qui est in caelo.

Joan. c. 6, v. 65: Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius?

Joan. c. 16, v. 16, 28: Modicum, et jam non videbitis me; et iterum modicum, et videbitis me, quia vado ad Patrem..... Exiit à Patre, et veni in mundum; iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem.

Joan. c. 20, v. 17: Dicit ei Jesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum, et Patrem vestrum; Deum meum, et Deum vestrum.

Act. c. 1, v. 1 et seq.: Primum quidem sermonem feci de omnibus, et Theophile, quae cepit Jesus facere et docere, usque in diem qui praecipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est..... Et cum haec dixisset, videntibus illis, elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intrarentur in caelum euntem illum, ecce duo viri adstiterunt juxta illos in vestibus albis, qui et dixerunt: Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? hic Jesus, qui assumptus est à vobis in caelum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in caelum. Et c. 1, v. 22.

Act. c. 2, v. 33: Dextra igitur Dei exaltatus, et pro-

missionem Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hunc quem vos videtis et auditis. Non enim David ascendit in caelum; dixit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo: Siede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

Act. c. 5, v. 21: Quem oportet quidem caelum suscipere usque in tempora restitutionis omnium, quae locutus est Deus per os sanctorum sanctorum à saeculo Prophetarum.

Act. c. 5, v. 31: Hunc principem et salvatorem Deus exaltavit dextra sua, ad dandum poenitentiam Israeli, et remissionem peccatorum.

Eph. c. 4, v. 8 et seq.: Propter quod dicitur: Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primum in inferiores partes terrae? Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes caelos, et implevit omnia.

Phil. c. 2, v. 9 et seq.: Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omnia nomina; ut in nomine Jesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, et infernarum; et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.

1 Petr. c. 5, v. 21, 22: Per resurrectionem Jesu Christi, qui est in dextra Dei, deglutiens mortem, ut vitam aeternam haeredes efficeretur; profectus in caelum, subiectis sibi Angelis, et potestatibus, et virtutibus.

1° Ad elevandum Christi in caelum evecti miraculum, idem Apollonio Tyaneo contigisse veteres mentisunt. Philostratus quidem, à quo pluri hujus vitæ ac res gestae octo celebrantur libris, non eum duntaxat in caelum fuisse elatum praedicat, sed tot etiam ac tanta de eo jactat miracula, ut occasione inder habuerit Hierocles comparationis instituende Apollonium inter et Jesum Dominum, eo libro quem *ὑπερβίη* inscripsit. Eunapius quoque, homo supersertitiosus ad delirium usque deditus, et christiano nomini infensissimus, Philostrati opus, non Apollonii vitam, sed Dei adventum ad homines inscribi debuisse pronuntiat. Eadem latinis litteris consignare propositum habuerat Vopiscus, ut declarat ipse in vitâ Aureliani, ubi et talibus eum extollit praeconiis, ac si non hominem laudare, sed Deum sibi conciliare vellet. Quodque miremur amplius, Sidonius Apollinaris, lib. 8. Epist. 5, hâc Philostrati incuberatione, exscriptivis videtur à Nicomacho, et ex illis Nicomachi à Tasio Victoriano schedis, in fraudem illectus, eas in Apollonium contulit laudes, quae christianum hominem parum deceant, neque ullam tot mendaciorum subulhisse ipsi auram demonstrant. In eadem culpa est Joannes Trezes, qui non Philostratum solum, et eos quos secutus est Philostratus, sed et magnam praeterea historicorum numerum prodigia ab Apollonio edita in litteras retulisse ait. Quae quaquam ita sunt, non alii tamen antè Philostratum hoc videntur tractasse argumentum, praeter Damidem Nivitiam, individuum Apollonii comitem, Maximum Aegiensem, et Moragensem, quos se secutum proflebrat Philostratus. Atque hi partes historiae hujus delibaverant aliquas; totam verò primus

Philostratus complexus est (de Vit. Apoll., lib. 1, cap. 5, et alibi passim). Fons ergo hic est, undè tot de Apollonio fabulae manarunt. Ut autem intelligant homines christiani dogmatis excellentiam, cui quod opponeret cum anxie sollicitèque quaesiverit impietas, pueriles solum fabulas anilesque nugas potuit comminisci, mihi ab instituto alienum laudiquam videtur esse fallaciae hujus scenam aperire. Factum id quidem feliciter jam antè ab Eusebio, in eo opere quo referendum suscepit librum *ὑπερβίη* Hierocles, qui non solum adversus Christianos atrocissimis suppliciis exivit, cum esset Aegypti praefectus, sed christianam quoque doctrinam impij scriptioe oppugnavit. Nonnulla tamen observata sunt à me, quibus illustrari hoc argumentum, magisque entescere possit.

2° Philostratus primum, plus centum annis Apollonio recentior, res ab eo gestas non nisi ex alieno testimonio cognitas habuit; cum Christi Jesu vitam coetanei ferè scriptores, actorumque ipsis oculati testes prodiderint. Testes historiae suae laudat Philostratus, civitates quas adit Apollonium, templa quorum ritus collapsos restituit, vulgi sermones, Apollonii ipsius epistolas. At quavis magnam orbis partem se peragrasset jactet Philostratus, vix tamen nobis persussit, ab indicis aut aethiopicis civitatibus, quas Apollonium adit, ejusmodi se testimonia habuisse. Deinde paucis ac sepe nullis testibus acta sunt prodigia pleraque Apollonio adscripta. Praeterea quae Philostrati ipsius fidem, testimonia haec praese ferentis, prestare velit? Vulgi sermones jactat, stolidi scilicet et inepti, de rebus autè centum annos actis temere disserentis. In Apollonii verò epistolis, non de rebus ab ipso gestis, sed de gentium, quas iustraverat, moribus agebatur. Testes dat praeterea Philostratus Damidem, quem dixi, assyriam, perpetuum Apollonii sociam, à quo omnia ejus facta dictaque in litteras diligenter relata esse ait; Maximum Aegiensem, et Meragensem. Ad primum quod attinet, quàm parùm ipsi habendum sit fidei, nihil satis liquet; nam si plenus fuit Apollonium, uti fuisse sequentia probabant, deceptorem quoque et vaniloquum fuisse Damidem putandum est. qui arcaneorum ejus omnium mendaciorumque participes fuit. Deinde nec suos in lucem commentarios ipse edidit; sed per quendam ejus familiarium cum Julia Severi uxori innotuissent, hujus jussu recognovit eos Philostratus, et in ordinem digessit. Annon haec confingere amicus ille Davidis potuit, et Davidi affingere, ut vendibilior esset ea merx et Juliae facilius obtrudî possent? Perpaucas verè erant quae in librum suum reulerat Maximus, ea nimirum duntaxat, quae Aegis Apollonium egerat. Merageni si dem palam detrahit ipse Philostratus, quippè multum viri actorum ignaro.

3° Nullis ergo certis ac solidis incumbit fundamentis tota haec Philostrati moles, sed caduca, ac in ruinam prona est: ejus ad speciem extruende causam hanc habuit praecipuum, ut Juliae ac Caracallae gratificaretur. Caracallam enim testatur Dio summus Apollonium extollere laudibus solum esse et monumento,

qualia heroibus exstruuntur, decorasse. Juliam verò philosophiae studiis deditam fuisse memorant idem Dio et Philostratus, sophistamuram, rhetorum ac geometrarum choro plerumque stipata erat. Quomobrem et de prisorum philosophorum moribus ac studiis edoceri se volebat, atque hanc Apollonio potissimum historiam à Philostrato tradi literis optavit, eique Damidis commentarios suppeditavit. Altera Philostrato accessit causa concinnandi hujus operis, vana nimirum collectae per otium eruditionis expromenda ac ostentanda cupiditas. Quorsum enim ambitiosus illi excursus, et importunae dissertationes, de rebus ad Apollonium haudquaquam pertinentibus? de pantheris armenis, de elephantis, de mantichorâ, de gryphibus, de phaenice ave, de satyris? tum de Oxydracis, Pygmaeis, Tauro monte, et Caucaso? de fonte Tyaneo, Indo flumine, Hyphaside, Nilo, Pactolo, et mari Rubro? de Prometheo, Tantalò, Heracle, Baccho, Memnone, Alexandro, Poro, et Pharoote? de mirabilibus Indiae et Aethiopiae? de Templo Taxilensi, de Gaditana? Quorsum otioso illar disputationes, utri priorum sint in somnum, vini, an aquae potiores? an arbores terrâ antiquiores? de creatione mundi et elementis, de medicina, de fabulis Aesopi? de Laconum flagris et inhospitalitate? Id praeterea speciosè inprimis videtur Philostratus, ut invalenscentem jam Christum fidem ad doctrinam deprimeret; opposito hoc omnis doctrinae, sanctitatis ac mirifice virtutis ficticio simulacro. Itaque ad Christi exemplar haec expressit effigiem, et pleraque ex Christi Jesu historia Philostrato accommodavit, ne quid ethnici Christianis invidere possent. Quâ re Christi gloriam incautus amplificavit, dum veram ejus virtutem, alteri falsè adscriptam, meritis extulit laudibus, aliusque laudandam et mirandam proposuit. Atque id paucis ut demonstrarem, res postulat.

4° Mariae Virgini videndam se obtulit Angelus, de quo prodituro ex eâ filio, qui Dei filius esset dicendum ipsam praemonuit; Apollonii mater adstantem sibi vidit Proteum, aegyptium deum, à quo futurum didicit, ut ipse ex eâ nasceretur. Apollonium autem Jovis filium à popularibus credebatur, et si ipse se Apollonii filium predicabat; Jesus Dei filius erat, Josephi filius vulgò putabatur. Alia quae monumenta in somnis Josephus et Maria de puero Jesu; aliaque et mater Apollonii de filio suo. Natum Jesum magna luce fulgens Angelus pastoribus nuntiavit; nascente Apollonio, fulgur è caelo in terram delapsum, rursus in caelum evolavit. Praeterea cum nasceretur Jesus, Angeli in aethere sublimis dicebant: Gloria in altissimis Deo, et in terrâ pax hominibus; cum nasceretur Apollonius, cygni mater ipsius circumstantes cantus edidit; eodemque è terris migratorum, virgines audite sunt canticum hoc concinentes: Veni de terrâ, in caelum. Quod de Christo scriptum legitur Philostratus: Et Jesu profectibus sapientia, et aetate, et gratia apud Deum et homines; idcirco scripsit Apollonium precedentibus annis egregia ingenii et memorie dedisse specimen, et fortasse elegantia omnium in se oculos convertisse. Quoniam

Christi typus fuit Samson Nazareus, et comam alere tenebantur Nazareti, ut est in libro Numerorum, propterea cesarium promissis Apollonium Philostratus tradidit. Tum addit eum etiam tum adolescentem in templo pirum fuisse, valde enim mirantibus qui sacra procurabant, quæ his Lucæ de Christo ad hunc pæro contentanea sunt apud Luc. c. 2, v. 46, 47: *Et factum est post istud iuam, invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorem, audientem illos, et interrogantem eos. Stupebant autem omnes qui eum audiebant super prudentiã et responsis ejus. Ac sæpe deinde, et ferè quotidie Judæos in templo docuit. Christum Jesum Deum Filium palam agnoscit; Apollonio pietatis ac sanctitatis Esculapius dat testimonium. Magoi ad Jesum fiebant hominum concursus; ad Apollonium Egas visendi causã magna hominum multitudo confluit. Futurorum præsentationem Apollonio tribuit Philostratus, quòd Jesum prophetam fuisse compertisset. Tacitas Judæorum cogitationes perspetas habuisse Jesum non semel affirmant Evangeliste: hoc ipsum de se jacta Apollonium Secretos Samaritanæ mulieris conhibitus vi divinã cognoscit Christus Jesus et coarguit apud Joannem, eamque ad meliorem frugem convertit; Apollonium incesitã à divite quodam Cilice cum privigã admisi, nullo memento, notitiam habuit; deprehendit item occultos Menippi cum Lamia congressus, palamque nefarie consuetudinis convictum sanioribus consiliis innoxuit. Subjicit deinde: *Lacrymantis similes spectrum erat, rogabatque ne se torqueret; quippè legerat demonem, misero illi Geraseno insidentem, sic Christum Jesum compellasse: Obscuro te, ne me torqueas. Multa ex eadem demoniaci illius Geraseni historiã in Corycensis adolescentis, demone agitati, historiã transtulit Philostratus; utrobique pro imperio increpatur demonium; jubetur ille à Jesu porcorum corpora subire, relicto Geraseno; hic jubetur ab Apollonio, relicto Corycensi, statuam deicere: laboratus à Jesu Gerasenus, mente receptã, decenti veste induitur; sedet ad pedes Jesu, eique comitem sese ut adjungere; Corycensis adolescens omni mollium vestimentorum, luxuriæ, ac deliciarum deposito apparatu, Apollonii sectam et institutum persequitur. Puellam Jari archisynagogi filiam vitæ reddidit Jesus; puellam Romæ à morte ad vitam excitate dicitur esse Apollonium, ut superius diximus. Illius manum apprehendit Christus, et altã voce jubet surgere; quo dicto suscitata puella feretro exiit, suisque ambulare pedibus cepit; hanc tetigit Apollonium, et secretò aliquid adinmurans revocare eam à morte visus est; que et statim est locuta, et paternam domum repelit. Castissimam et ab omni muliebri consuetudine alienissimam vitam coluit Jesus; idem de Apollonio Philostratus asseverat. Christum Jesum Hierosolymam ire et destinata sibi supplicia, mortemque addè ipsam perferre cogitantem, à proposito frustra deterrere conatur Petrus; Apollonium à suscepto visenda Romæ consilio frustrã nititur abducere Philoanus, metu Neronis; et iterum Demetrius, metu Domitiani; qui philosophos pessimis modis accinere**

soliti erant. Jesus supplicio proximus deseritur à discipulis; quod et sibi evenisse in alterã ad Thimotheum queritur Paulus; et Apollonium imminente periculo, sui iidem deserunt. Causam dixit Jesus apud Pilatum; Apollonium apud Domitianum. Discipulis post mortem rediivus adstat Jesus, et præcepta quadam tradit; adolescenti cuidam in omnibus videndum se obtulit Apollonium jam fato functus, eumque de naturã animorum docuit, de quã jamdudum anxius erat et sollicitus. Thomæ Jesus verè rerixisset dubitanti tangendum se præbet, item Apollonium Demetrio et Damidi dubitantibus vivasne esset an mortuus. Jesus ascendit in celum; nec hæc parte inferiorem esse Apollonium summ voluit Philostratus. Verum ne summ ipse figmentum præstare teneretur, tanquam ab aliis proditum retulit. At ergò auditas nympharum cantantium voces, cum in templum Dictynnae in Crætã esset ingressus, que eum ad deserendas terras et colum consendendum invitarent, nec uspiam postea comparuisse. Que quam inconcinne et absurdè conficta sunt, clarissime patefaciunt ea, que à Philostrato præmissa sunt; nam quo ætatis suæ anno decesserit Apollonium ignorare ait; cum ali octoginta, nonnulli novingenta, quidam centum annos excessisse affirmant; discrepantes quoque esse de loco obitus ipsius sententias, Ephesi aliis, aliis Lindi, aliis in Crætã interisse ipsum narrantibus; sepulcrum verò ejus nullibi gentium reperiri. In tantã ergò omnium, que ad Apollonium interitum pertinent, ignorantie, temporis præsertim ac loci, quid afferri probabile potuit? Sed pergamus. In Christi Jesu cultum consentiebant tota gentes; templã ipsi passim ponebantur, et Deus vulgã habebatur: idem ergò de Apollonio jactat Philostratus, imagines nempe in templis ipsi constitutas, divinosque honores exhibitos, et naturam ejus divinam fuisse, ac humanã superiorem; imò verò, Proteum ipsum esse, deum ægyptium. Atque inde porrò Alexander Severus Apollonii, perinde ut Jesu Christi, imaginem in larario habuit, et utrumque Lampridius deum appellavit. Indè et adoratores habuisse Apollonium scripsit Eusebius, et Philostrati historiã titulum apponi debuisse, ut dixi, non Apollonii vitam, sed Dei adventum ad homines. Hieroclem etiam graviter increpat Lactantius in libro de Justitiã, quòd Apollonium ut deum coluerit; at falsus est, cum ab eo solo factum id arbitratur. Quippè hæc ipse subjicit paulò post Lactantius: *Maxime cum dicas et odoratum esse (Apollonium) à quibusdam sicut deum, et simulacrum ejus sub Herculis Alexicaci nomine constitutum ab Ephesiis etiam nunc honorari.* (Lactant. Inst. lib. 5, c. 2.) Falsus quoque ipse Hierocles est (quem, perinde ut Philostratum, eruditum scriptorem, ut parum veracem verissimè dixit Eusebius), cum Christianos culpã, quòd Christum Jesum Deum esse statuant, propter prodigia quadam ab eo edita, cum Apollonium post tot miracula, non Deum, sed diis amicium hominem esse admiratores ejus existimant. Dixit increpã Hieroclem à Lactantio; nam quamvis nomen Hieroclis non expresserit, iis tamen designavit notis que du-

him omne tollant, ut nuper ostendit doctissimus Pearsonus in Prolegomenis ad Hieroclem. Ex Apostolorum quoque historiã quadam delibavit Philostratus, et in Apollonium transtulit. Oblatam sibi à Simonem pecuniam respuit Petrus; aurum et argentum Abgari, Edessenorum regis, repudiãsse Thaddeum commemorat Eusebius; se verò neque argentum, ne que aurum, neque vestem concupivisse prædicat Paulus in Actis: satrapæ præfecti Babyloniæ finibus, ac Yardanias deinde regis thesauros aspernatur Apollonio, et magnam deinde numerorum copiam, in revocata ad vitam puellæ mercedem sibi à parentibus oblata, puellæ ipsius doti jussit accedere. Petrus in vincula conjectus ab Herode, iisdem ab Angelo exsolvitur, sic ut caderent de manibus ejus catenæ, et portæ spontè patèrent; Apollonium nervo constrictus crus compede eximit ad libitum eique inserit; ex oculis Domitiani, ad quem causam dicturus accesserat, evanescit; idem in Crætã à Dictynnae sacerdotibus colligatus, vineulis spontè solutus, foribusque reseratis ergastulo elahitur. Apostoli spiritu sancto affliti, omnium linguas loquuntur; Apollonium nullam ignorare se linguam prædicat, etiamsi nullam didicerit. Cujus vanitatis oblitus Philostratus subjungit paulò post, ad alloquendum Phraotem interprete Apollonium ipse habuisse. Ex his cognoscitur eò quòd sibi exemplum ad imitandum Philostratus, in adornando hoc dramate proposuerit. Quamobrem Hierocli comparationem Apollonii cum Christo instituenti argumentum non defuit. Verum scire deberat imaginem sese eum eo, ad cujus speciem delineata fuerat, ore compossuisse; omnemque à se in elevandis Christi Domini miraculis ac meritis collocatam operam, eadem confirmasse, cum virtutem omnium ac miraculorum operum laudes in commentitium summ heroem conferre cupiens, non melius aliud quàm ex verã Jesu Christi historiã accedere eas poterit.

Verum enimverò dum ad rei veritatem infuscandã plurima ingenio sumpsit fligit, haudquam sensit in magnam rerum, opinionumque discrepantiam sese esse delapsus, sibi que ipsum sæpe, quod mendacibus evenire solet, contradicere ac repugnare. Multis id exemplis ab Eusebio demonstratum est in libello adversus Hieroclem. Quibus etiam plura adjici possent. Adde tot fabulas, tot somnia, tam nullius æmulinis, tam nullius saporis, ut cum ea legerem (mihi autem tum primùm id contigit, cum vixdum excessissem ex ephibis, quò ætate animi adolescentum logis et fabulis mirificè capi solent), continuè me caperet satietas et fastidium, et nutrunculam ad somnos popo suo conciliandos de Lanice turribus et pectinibus solis disserentem mihi audire viderem. Adeone fungum fuisse quemquam, vel ut persuaderet ipse sibi, vel ut aliis persuadere se posse speraret, prægnanti Apollonii matri Proteum, et aliis in templo Egensi aspectabilem præbuisse se Esculapium? animalium voces intellexisse Apollonium, facultate hæc ab Arabibus imbutum, qui vel corde vel hepate draconis comeso futura ex avium garritu præsentant?

quam peritiam et Indis Paracensibus largitur. Interitè funditus genus illud hominum *επειρογενες*, Causis incoentium, quorum nonnullos Apollonium, ac nemo deinde vidit? Quis eum credat vidisse Empusam? Quis credat mulieres Veneri dicatas, superne nigras, infernè albas apud Indos reperiri? quid factum hoc mulierum genere, quod hodie occurrit nuspiam, nisi quas fortè sol fuscavit superiore corporis parte, quã velate non erant? Quanti stuporis est figmentum illud de Puteo culpa, per quem Indi jurare solent, de Cratere venia, de Dolis duobus, imbrinium uno, altero ventorum, quibus apertis regio ventus perfurat et rigatur imbribus, secus verò si occulantur? Jocularis verò est tota hæc Brachmanum scelestã, qui vel aspectabiles se faciunt pro libito, vel oculorum obtutus effugunt; nec ipsi solam choreas ducunt, sed terram etiam virgines ferunt, assurgere ac velut tripudiare faciunt, ipsi verò in ærem tolluntur. Hinc metempsychosicos reperit dogma, et nugas ad naseam fundit. Tum in convivio Brachmanum tripodas describit, crateras, et fercula, per quem *αὐτοπροβουτος*: ad convivas accidentia, et Tantalii deinde poculum illud amicitie nunquam deficiens. Quàm insulsum est, quod de Ephesinã peste, sub pannosi et mendici senis, ac deinde sub molossi specie deflescente excogitavit! Apollonii verò nocturna pervigiliato ad tumulum Achillis, ejusque cum Achille congressus, pueriles sunt ac germanæ gerra: inter quas palmarium hoc est, quod ait Achilles, Nereides ad sepulcrum sumum sæpè venitarè. Nereidem etiam quadam Selera insulam tenere alio loco garrit. Quid quòd ulmus apud gymnosophistas loquens inducitur à nugivendo illo historico et Apollonium salutans? Eneas Gazeus, in Theophrasto, Brachmanas à metempsychosicos errore vindicare conatur hoc argumento, quòd neque Ctesias, neque Alexander, neque Indii ipsi, vel in suis cum Alexandro congressibus, vel in suis ad Græcos Epistolis, neque ulli denique, vel recentiorum, vel veterum, in hæc ipsos hæresi versari testentur. In quo Eneam falli certum est: eum enim sectam hodièque pertinacissimè sequuntur Brachmanes, ut uno ore consentiunt quicumque hæc aderunt loca, et cum ipsis paulò familiaribus sunt conversati. Atqui vetustissimam esse ipsorum doctrinam, et ab omni retrò ævo eandem apud ipsos perseverare constans est fama. Hanc ipsam rationationem haud minus verè adhibere possumus adversus Philostratum, qui tot affingit Brachmanibus deliramenta, et de Indiã ac Ethiopiã tot narrat aniles nugas, aliis omnibus indictas et inauditas, sive qui eorum temporum fuerint æquales, si e qui ea postmodum sint insecuti, ut omnem apud cordatos homines fidem amittat. Nunc existimari potest haud æquiorè ab Hierocle institutum esse comparationem inter Christi Jesum et Apollonii historicos, ac inter Christum ipsum et Apollonium. Petrum et Paulum ait, aliosque, à quibus res à Jesu geste memorie prodite sunt, mendaces fuisse, illiteratos, et præstigiosos; qui vel Apollonii vitam retulerunt in litteras, Damidem, Maximum, Philostratum, viros fuisse

eruditus et veritatis studiosus. Nos è contrario Apollonios, vel ob simpliciter et imperitiam, remur minus esse debere docti falsitatisque suspectos; Philostrati vero aliorumque qui in Apollonio celebrando ipsi preiverunt, propter ingenii acumen et doctrinam quam prædicant, dubiam esse fidem. Constat enim rudes et indoctos homines, ferè candidos esse eosdem, veraces, et incallidos; qui verò doctrinà et usu rerum peritiores existerint, falsitatis eos versutiaque præstare. Quod et res ipsa satis indicat; cùm manifeste ex supra dictis appareat totam mendaciam ac fallaciam quantitatis consutam esse Philostrati historiam, doctrinamque eum sua haudquaquam tamen satis acutè et solerter, imò verò inscitè et ineptè ad iudicandos homines, consarcinandum fabulas valde esse abusum.

8° Mihi verò rem introspectiendâ, Pythagoricæ philosophiæ penitus videtur addictas fuisse Philostratus. E quâ disciplinâ quicunque prodierunt, quod iam supra monui, in miraculosa et paradoxalia fuerunt pronissimi, nihil non fingere prompti et credere. Testis aureum Pythagoreæ fæmur; testis Abaridis sagitta, et quæcumque de Epimenide, Empedocle, aliisque ex Italici scholæ profectis memorantur. Vel primum legatur Philostrati caput, ex quo, velut ex ungue leonem, hominis propensum in Pythagoræ deliramenta animam et superstitionis credulitatem deprehendat. Pythagoræ sese assimilabat Alexandrè ille Pseudo-mantis Lucidan. Eunapius quoque Pythagoricis opinionibus instructus, inanes passim fabulas colligit, easque lectoribus haudquaquam persuadet ipse; persuasum dumtaxat esse se declarat. Vitio hoc laborasse eruditus harum partium gregales causatur famibiles (Vit. Pyth. esp. 28); commemoratisque aliquot eorum figmentis, subiungit: *Omnia enim huiusmodi rebus adhibent fidem; nullas etiam ex consimilibus rebus, quæ fabulosa videntur, narratio ipsi quoque aggrediuntur. Et deinde: Ad hæc omnia, nos se quidem, verum qui se incredulos præstitit, studiosos esse rentur; nec enim quemdam esse in deorum potestate, quendam verò scias, opinantur qui incubant sapientie studiis, sed omnia à diis fieri posse.*

6° Interim, si quis ex me percontetur quid de Apollonio censeam, valerimum eum, sacerinumque fuisse magum respondebo. Vulgò receptam hanc fuisse sibi ætate opinionem ipse fateatur Philostratus initio operis, eamque præcipue evellendam sibi proposuit. Hoc ipsi crimen impetit Euphrates Tyrinus, philosophus, vel Apollonius ipsius testimonio, sapientissimus. Eandem ob causam Elenstionis ipsum sacris areis Hierophanta, et ab autro Trophionis sacerdotes exchiserunt. Pro mago à Domitiano captus, et in carcerem detrusus est, Magis ipse Babyloniis, noxæ et occultæ magiæ studiosus, sapientiæ laudem tribuit. Brachmanes, quos præstigiatores agnoscit Philostratus, deos ac magistratos suos, sapientes ac beatos Apollonius nuncupat. Lucianus Alexandræ Abonitichitæ utelæ et dolos elegantissimè narrans, eum et applicuisse se præstigiatori cuidam Tyanæ: *Uni et sic quibus magna intercessor cum Apollonio Tyanæ familiaritas, quippe ejus trogædiani noveant* (Lucian. Pseud.). Quibus verbis sa-

tis indicat vir solertissimus suam de Apollonio sententiam. Meragenes ipse, qui viam Apollonii litteris commendavit, non dubitat eum appellare magum, atque etiam veneficum à philosophis habitum fuisse testimonio suo confirmat, auctore Origène in libris contra Celsum. Atque Merageni, ob hæc, opinor, ipsis confessionem fidem detrahi Philostratus iussit. Xiphilinus ex Dionè tradit Caracallam magis et prestigiatoribus adeo delectari solitum, ut Apollonium honoribus et monumento etiam, qualia consecratur heroicis, colerit. Magi denique nomine vulgo esse affectum testatur Hieronymus. Epict. ad Paulin. Frustrà verò in purgandis Apollonio et magis nota ab eum claudenda se torquet Philostratus; nec quidquam in causam ipsius prodest, quod offert, futura Apolloniam non prænovisse, vel idola scitandò, vel inhumanis quibusdam sacrificiis, vel incantamentis, uti unctio-nibus, sed ex sigis que ipsi à diis portenderentur, et ex rerum serie, quam fida ipsa contexitisset; nam nec signa illa expressit Philostratus, nec ex rerum contextu ea prænovisse poterunt ab Apollonio, quæ prænovisse ipsam scribit. Noxia præterea et magiæ carminibus secretò pronuntiarî possunt, etiam inscis qui proximè adstant. Deinde sexcenta sunt alia arcanæ divinationis genera, à viris doctis accuratè distincta et notata, quibus uti Apollonius potuit. Quod autem alio loco queritur Philostratus, præterea in magiæ suspicionem venisse Apollonium, quod babylonios magos, Brachmanas, et gymno-ophilistas adierit, frustrà est; graviore enim longè existat cause, propter quas magiæ reus peragitur. Quanquam ob hæc ipsa, si minus convictum, at hujus certe impietatis suspectum habere possumus; nam ex veteri barbarorum romanorum philosophorum magiâ multum deflexerat recentior illa, et à præclaris naturæ studiis ad damnosas et nefarias artes sese demiserat, quod tota Philostrati narratio patefacit. Quis verò eum putet, qui cum magis conversatus, eorum præceptis institutus, eos demitatus, mirificisque laudibus extollere solitus sit, ipsum veitæ lujus magiæ expertem mansisse, preservatum qui ea odere opera convenerisset, in quibus elendis præcipuum artis suæ fructum magi collocant?

CAPUT CXLVIII.

JESUS EST AD DEXTERAM DEI PATRIS.

Psalm. 15, v. 10, 11: *Quoniam non dereliquis animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videtur corruptionem. Notus mihi faciet tuis ritibus; adimplebit me tentitiis eum vultu tuo; delectationes in dextera tua usque in finem.*

Psalm. 109, v. 1 et seq.: *Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis... Dominus à dextris meis.*

Matth. c. 22, v. 41 et seq.: *Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos Jesus, dicens: Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: David. At illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus domino meo: Sede à dextris meis? Et Marc. c. 12, v. 35 et seq. Luc. c. 20, v. 41 et seq.*

Matth. c. 26, v. 64: *Dixit illi Jesus: Tu dixisti; verumtamen dico vobis, à modo videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei. Et Marc. c. 24, v. 62. Luc. c. 22, v. 69.*

Marc. c. 16, v. 19: *Et Dominus quidem Jesus, postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, et sedet à dextris Dei.*

Act. c. 2, v. 32 et seq.: *Hunc Jesum resuscitavit Deus, cujus omnes nos testes sumus. Dextra igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritus sancti acceptus à Patre, effudit hunc quem vos videtis et auditis. Non enim David ascendit in caelum; dixit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.*

Act. c. 7, v. 55: *Cùm autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in caelum vidit gloriam Dei, et Jesum stantem à dextris Dei.*

Rom. c. 8, v. 33, 34: *Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat. Quis est qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est, imò qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.*

Eph. c. 1, v. 20: *Suscitans illum à mortuis, et constitutus ad dexteram suam in caelestibus.*

Col. c. 3, v. 1: *Igitur si consurrexeritis cum Christo, que sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens.*

Hebr. c. 1, v. 5 et seq.: *Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis... Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede à dextris meis, quoad usque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?*

Hebr. c. 8, v. 1: *Capitulum autem super ea que dicuntur: Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in excelsis.*

Hebr. c. 10, 12, 13: *Hic autem pro peccatis offerens hostiam in sempernum sedet in dextera Dei, de cætero respiciens donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus.*

Hebr. c. 12, v. 2: *Aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Jesum, qui propositio sibi gaudium sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet.*

1 Petr. c. 5, v. 21, 22: *Quod et vos nunc similis formæ salvos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientie bonæ interrogatio in Deum, per resurrectionem Jesu Christi, qui est in dextera Dei.*

CAPUT CXLIX.

JESUS MITTIT SPIRITUM SANCTUM AD DISCIPOLOS.

Isa. c. 52, v. 13: *Gaudium onagrorum pascea gregem, donec effundatur super nos Spiritus de excelsis.*

Isa. c. 44, v. 3: *Effundam enim aquas super siccitatem, et fluent super aridum; effundam Spiritum meum super semen tuum, et benedictionem super stirpem tuam.*

Isa. c. 59, v. 21: *Hoc fœdus meum cum eis, dixit Dominus: Spiritus meus qui est in te, et verba mea que posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, et de ore se-*

minis tui, et de ore senium senium tui, dicit Dominus, à modo et usque in sempiternum.

Ezech. c. 36, v. 26, 27: *Et dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri; et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. Et Spiritum meum ponam in medio vestri, et faciam ut in preceptis meis ambuletis, et iudicia mea custodiatis, et operemini.*

Ezech. c. 39, v. 29: *Et non abscondam ultra faciem meam ab eis, sed quod effuderim Spiritum meum super omnem domum Israel, ait Dominus Deus.*

Joel. c. 2, v. 28, 29: *Et erit post hæc, effundam Spiritum meum super omnem carnem, et prophetavent filii vestri et filia vestra; senes vestri omnia somniant, et juvenes vestri visiones videbunt. Sed et super servos meos et ancillas in diebus illis effundam Spiritum meum.*

Zach. c. 12, v. 18: *Et effundam super domum David, et super habitatores Jerusalem, Spiritum gratie et precum, et aspiciet ad me quem confiterentur; et plangent eum planetes quasi super unigenitum, et dolentium super eum, ut doleri solet in morte primogeniti.*

Luc. c. 24, v. 49: *Et ego mitto promissum Patris mei in vos; vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.*

Joan. c. 7, v. 37 et seq.: *In novissimo autem die magno festivitatis, stabat Jesus, et clamabat, dicens: Si quis sitis, veniat ad me et bibat: qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum; nondum enim erat Spiritus datus, quæ nondum erat glorificatus.*

Joan. c. 14, v. 16 et seq.: *Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclëtum dabit vobis, et maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere; quia non videt eum, nec scit eum; vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis erit... Hæc locutus sum vobis apud vos manens: Paraclëtus autem Spiritus, quem mittit Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quæcumque dixerò vobis.*

Joan. c. 15, v. 26: *Cùm autem venerit Paraclëtus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.*

Joan. c. 16, v. 7 et seq.: *Sed ego veritatem dico vobis; expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abierò, Paraclëtus non veniet ad vos; et cùm venerit, ille arguet mundum de peccato, et de justitiâ, et de iudicio... Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem; non enim loquetur à semetipso; sed quæcumque audis, loquetur, et quæ ventura sunt annuntiabit vobis. Ille me clarificabit, quia de meo recipiet, et annuntiabit vobis.*

Joan. c. 20, v. 22: *Hæc cùm dixisset, insuflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum.*

Act. c. 1, v. 4 et seq.: *Et comescens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris, quam audistis, inquit, per os meum,*

quia Joannes quidem baptizavit aqua; vos autem baptizabimini Spiritu sancto, non post multos hos dies.... accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos. Et Act. c. 11, v. 15, 16.

Act. c. 2, v. 1, et seq. : Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco, et factus est repentinè de caelo sonus, tanquam advenientis spiritus chementis, et replevit totam domum, ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispersitæ lingue tanquam ignis, sedique supra singulos eorum, et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.... Stans autem Petrus cum undecim levavit vocem suam, et locutus est eis.... Hoc est quod dictum est per Prophetam Joel : Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effusam de Spiritu meo super omnes carnes, et prophetabunt filii vestri, et filie vestræ, et juvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniant; et erit in diebus super servos meos, et super ancillas meas, in diebus illis effusam de Spiritu meo, et prophetabunt.... Hunc Jesus resuscitavit Deus, cujus omnes nos testes sumus. Dextrâ igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritus sancti acceptâ à Patre, effudit hunc quem vos videtis et auditis.... Petrus verò ad illos : Penitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti.

Act. c. 8, v. 15 et seq. : Qui cum venissent, cœperunt pro ipis, ut acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quoniam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum. Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manû Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniâ, dicens : Dato et mihi hanc potestatem, ut cuiusque imposero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum : Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecuniâ possideri. Et Act. 9, v. 17.

Act. c. 10, v. 44, 45 : Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum, et obstupuerunt ex circumactione fideles qui venerant cum Petro, quia et in nationes gratia Spiritus sancti effusa est. Et Act. c. 15, v. 2, 3, 4, 9, 52; et c. 15, v. 7, 8; et c. 15, v. 2, 6.

Rom. c. 5, v. 5 : Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Et 1 Cor. c. 2, v. 12, 13; et 2 Cor. c. 5, v. 5. Gal. c. 5, v. 5, 14. Eph. c. 1, v. 13, 17; et 1 Thess. c. 4, v. 8; et 2 Tim. c. 1, v. 7, 14; et 1 Petr. c. 1, v. 11, 12; et 1 Joan. c. 5, v. 24.

1 Cor. c. 5, v. 16 : Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis?

Gal. c. 4, v. 6 : Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem : Abba, Pater.

1 Joan. c. 4, v. 15 : In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, et ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit vobis.

CAPUT CL.

ECCLÉSIA JESU.

Psalm. 3, v. 6 : Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, predicans vireceptum ejus.

Psalm. 47, v. 1 et seq. : Magnus Dominus, et laudabilis nimis, in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus. Fundatur exultatione terræ mons Sion, latera agnitionis, civitas regis magni. Deus in domibus ejus congregatur, cum suscipiet eam. Quoniam ecce reges terræ congregati sunt, convenerunt in unum. Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos.... Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri : Deus fundavit eam in æternum.

Psalm. 68, v. 56, 57 : Quoniam Deus salutem faciet Sion, et edificabuntur civitates Juda : et inhabitabit ibi, et hæreditate acquiret eam; et semen servorum ejus possidebit eam; et qui diligunt nomen ejus habitabunt in ea.

Psalm. 86, v. 1 et seq. : Fundamenta ejus in montibus sanctis; diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Jacob. Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei : minor ero Rahab et Babylonis, scientium me. Ecce alienigenam, et Tyrus, et populus Æthiopyum; hi fuerunt illic. Namquid Sion dicit : Homo et homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus? Dominus narrait in Scripturis populorum et principum, horum qui fuerunt in ea. Sicut lætantium omnium habitatio est in te.

Psalm. 117, v. 22 : Lapidem quem reprobarerunt edificantes, hic factus est in caput anguli.

Psalm. 149, v. 4 : Cantate Domino canticum novum; laus ejus in Ecclesiâ sanctorum.

Isa. c. 2, v. 2 et seq. : Et erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes; et ibunt populi multi, et dicent : Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus; quia de Sion exibit lex, et Verbum Domini de Jerusalem; et iudicabit gentes, et arguet populos multos. Et Mich. c. 4, v. 1 et seq.

Isa. c. 24, v. 25 : Et erubescet luna, et confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, et in Jerusalem, et in conspectu sanctorum suorum fuerit gloriatus.

Isa. c. 28, v. 16 et seq. : Ideirò hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamentum fundatum; qui crediderit, non festinet. Et ponam in pondere iudicium, et iustitiam in mensura; et subvertet grande spem mendacii, et protectionem aquæ inundabit. Et debilitur sedus vestrum cum morte, et pactum vestrum cum inferno non stabit.

Isa. c. 35, v. 20 et seq. : Respice, Sion, civitatem sollemnitatis nostræ; oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam

transferri poterit; nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes fundiculi ejus non rampentur; quia solimmodò magnificus est Dominus noster.... Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse salvabit nos.

Isa. c. 45, v. 19 et seq. : Ecce ego facio nova, et nunc orientar, utique cognoscetis ea; ponam in deserto viam, et in invio flumina; glorificabit me bestia agræ, dracones, et strutiones; quia dedit in deserto aquas, flumina in invio, ut darum potum populo meo, electo meo. Populum istum formavi mihi, tandem meam narranti.

Isa. c. 49, v. 14 et seq. : Et dixit Sion : Dereliquit me Dominus, et Dominus oblitus est mei. Numquid oblitisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? et si illa oblita fuerit, ego tamen non oblitiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te; mures tui coram oculis meis semper. Venerunt structores tui; destruentes te, et dissipate acquiret eam; et semen servorum ejus possidebit eam; et qui diligunt nomen ejus habitabunt in ea. Vivo ego, dicit Dominus, quia omnia his, velut ornamto vestieris, et circumdabis tibi eos, quasi sponsa; quia deserta tua, et solitudines tue, et terra ruine tue, nunc angusta erunt præ habitatoribus; et longè fugabuntur, qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tue : Angustus est mihi locus, factus spatium mihi ut habitem. Et dices in corde tuo : Quis genuit mihi istos? ego sterilis, et non pariens; transmigrata et captiva, et istos quis emittit? ego destituta et sola; et isti ubi erant? Hæc dicit Dominus Deus : Ecce levabo ad gentes manus meas, et ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in utero, et filias tuas super humeros portabant. Et erunt reges nutriti tui, et reginæ nutrices tue; cultu in terram demisso adorabunt te, et pulverem pedum tuorum lingunt.

Isa. c. 54, v. 1 et seq. : Laudate, sterilis, quæ non paristi; decanta laudem et himni, quæ non pariebas; quoniam multi filii desertæ magis, quàm ejus quæ habet virum.... ad dexteram enim et ad levam penetrabis; et semen tuum gentes hæreditabit, et civitates desertas inhabitabit. Non timere, quia non confunderis neque erubesces; non enim te pudebit, quia confusions adolescentiæ tue oblivisceris, et opprobrii viduitatis tue non recordaberis amplius; quia dominabitur tui qui fecit te, Dominus exercituum nomen ejus; et redemptor tuus sanctus Israel. Deus omnis terræ vocabitur; quia ut mulierem derelictam, et merentem spiritu vocavit te Dominus, et acrem ab adolescentiâ abjectam dixit Deus tuus. Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondit faciem meam parumper à te, et in misericordiâ sempiternâ misersit sum tui; dixit redemptor tuus Dominus.... Montes enim commovebuntur, et colles contremiscent; misericordia autem mea non recedet à te, et fons pacis mee non movebitur, dicit miserator tuus Dominus. Pausperce, tempestate convulsa, absque ullâ consolatione; ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in saphiris, et ponam jaspidem pro-

pugnacula tua, et portas tuas lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles; universos filios tuos, doctos à Domino, et multitudinem pacis filius tuus.

Isa. c. 60, v. 1 et seq. : Surge, illuamini, Jerusalem, quia venit luminus, et gloria Domini super te orta est; quia veniet tenebræ operient terram, et caligo populos; super te autem orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur; et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui.... Genes enim et regnum quod non scriberit tibi, peribit; et gentes solitudine vastabuntur.... Et venient ad te curri filii eorum qui humiliaverunt te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, et vocabunt te civitatem Domini, Sion sancti Israel. Pro eo quod fuisti derelicta, et odio habitata; et non erant qui per te transiret, ponam te in superbiam secularum, gaudium in generationem et generationem, et siges lac gentium, et mamillâ regum lactaberis; et scies quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Jacob.... Occupabis salus muros tuos, et portas tuas laudabis. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor luna illuminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus, et luna non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et complebuntur dies lætitiæ tue. Populus autem tuus omnes iusti in perpetuum hæreditabunt terram, germen plantationis mee, opus manû mee ad glorificandum.

Isa. c. 62, v. 1 et seq. : Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam donec egrediar ut splendor Justus ejus, et Salvator ejus ut lumen accendatur. Et videbunt Gentes Justum tuum, et cuncti reges inclinantur tuam; et vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit. Et eris corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis ultra Derelicta, et terra tua non vocabitur amplius Desolata; sed vocaberis Voluntas mea in ea, et terra tua Inhabitata; quoniam complacuit Domino in te, et terra tua inhabitabitur... Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes; totâ die et totâ nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini Domini, non taceatis, et ne desit silentium ei, donec stabiliet, et donec ponat Jerusalem laudem in terra... Transite, transite, per portas, præparate viam populo, planum facite iter, eligite lapides, et elevate signum ad populum. Ecce Dominus auditum fecit in ætærenis terre : Dicit filio Sion : Ecce Salvator tuus venit, ecce merces ejus cum eo, et opus ejus coram illo, et vocabunt eos : Populus sanctus, redempti à Domino. Tu autem vocaberis Quæsitâ civitas, et non Derelicta.

Isa. c. 65, v. 17 et seq. : Ecce enim ego creo celos novos, et terram novam; et non erunt in memoria priora, et non ascendent super eam. Sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum, his quæ ego creo; quia ego creo in Jerusalem exultationem, et populum ejus gaudium; et exultabo in Jerusalem, et gaudebo in populo meo; et non audietur in eo ultra vox fletus, et vox clamoris.... electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione; quia semen benedictorum Do-